

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science

Yıl: 6, Sayı: 33, Ocak 2019, s. 473-489

Doç. Tuncer ÖNDER

Trabzon Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, tuncer_onder@outlook.com

FANTASIA PARA UN GENTILHOMBRE (BİR CENTİLMEN İÇİN FANTEZİ) İSİMLİ ESERİN İCRA ÖZELLİKLERİ KAPSAMINDA İNCELENMESİ

Özet

Joaquin Rodrigo'nun (1902-1999) eserleri biçimsel olarak ayrılmaksızın klasik gitar repertuarı içerisinde son derece değerli bir yere sahiptir. Bestecinin müzikal yapıtları özellikle gitaristler tarafından sıklıkla seslendirilmekte ve kayıt altına alınmaktadır. Ek olarak, bestecinin birçok çalışması önde gelen klasik gitar yarışmalarının programlarında zorunlu eser olarak kullanılmaktadır. Rodrigo'nun klasik gitar yapıtlarının önemli bir kısmı da tek ve daha fazla gitar için yazılmış olduğu konçertolarıdır. Bu çalışmada, Joaquin Rodrigo'nun Fantasia Para un Gentilhombre (Bir Centilmen için Fantazi) adlı klasik gitar konçertosunun icra özellikleri ortaya koyulmuştur. Rodrigo'nun ve Gaspar Sanz'ın (1640-1710) yaşam öyküleri özetlenmiştir. Eserin çıkış noktası olan Sanz'ın altı parçasına yer verilmiş ve konçerto karşılaştırmalı olarak nota örnekleri üzerinden incelenmiştir. Bu bulgular sonucunda eserin icra özellikleri tartışılmış ve önermelere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Joaquin Rodrigo, Fantasia Para un Gentilhombre, Klasik Gitar, Konçerto.

EXAMINATION OF FANTASIA PARA UN GENTILHOMBRE (FANTASY FOR AN CENTILMEN) WITHIN THE SCOPE OF PERFORMING PROPERTIES

Summary

Regardless of any formal structure, works of Joaquin Rodrigo (1902-1999) are very valuable in classical guitar repertoire. His works are often performed and recorded by the classical guitar artists. In addition, many of composer's works take place as an obligatory work in the classical guitar competitions. An important part of Rodrigo's

classical guitar works is the concertos for one and more guitars. In this study, the performance properties of Joaquin Rodrigo's classical guitar concerto that is Fantasia Para un Gentilhombre (Fantasy for a Gentleman) were revealed. The biographies of Rodrigo and Sanz are summarized. Six pieces of Gaspar Sanz (1640-1710), which is the basic idea of the work, were included. Also the concerto were examined comparatively with the note samples. As a result of these findings, the performing characteristics of the work were discussed and musical ideas were purposed.

KeyWords: JoaquinRodrigo, Fantasia Para un Gentilhombre, Classical Guitar, Concerto.

GİRİŞ

Joaquin Rodrigo (1902-1999), yirminci yüzyılın ikinci yarısında klasik gitaristler ile yakın dostluklar kurmuş, gitarın teknik ve müzikal yapısı üzerine çalışmalarda bulunmuştur. Bu doğrultuda klasik gitarın bir halk çalgısı olmasına ek olarak evrensel olabilmesine, üretmiş olduğu eşsiz eserler aracılığı ile destek olmuştur. Bu çalışmalar arasında klasik gitar konçertoları son derece önemlidir. Şüphesiz bu eserler arasında en bilinen ve ses getiren konçertolar Concierto de Aranjuez ve Fantasia Para un Gentilhombre'dir. Rodrigo, başta bu eserler aracılığı ile müzikal anlamda adını duyurmuş ve küresel ölçekte takip edilen bir besteci haline gelmiştir. Bu bağlamda klasik gitar repertuarının önemli ve sık icra edilen eserlerinden biri olan Fantasia Para un Gentilhombre'in icra özellikleri kapsamında incelenmesi gerek bestecinin müzikal portresi üzerine çalışmalarda bulunacak araştırmacılar gerekse eseri seslendirecek olan yorumcular için gerekli bir adım olacaktır.

PROBLEM VE AMAÇ

Bu çalışmanın amacı İspanyol müziğinin önemli temsilcilerinde biri olan Joaquin Rodrigo'nun yaklaşık yüzyıl süren müzik dolu hayatı hakkında bir kaynak oluşturmak ve bestelemiş olduğu Fantasia Para un Gentilhombre (Bir Centilmen için Fantezi) adlı klasik gitar konçertosunu gitar-piyano düzenlemesi üzerinden teknik ve müzikal olarak analiz etmektir. Fantasia Para un Gentilhombre isimli gitar Konçertosunun Gaspar Sanz'ın Barok gitar için bestelemiş olduğu danslar ile bağlantısı üzerinde duran, karşılaştırmalı olarak inceleyen bir yazılı kaynağın ortaya çıkacak olması bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır. Problemlerle alakalı veriler toplanarak tanımlandığında, konuyu bütünsel bağlamda inceleyen güncel bir kaynak ortaya çıkacak olması, araştırmanın önemini ve amacını oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Çalışma, durum değerlendirmesi bağlamında öğretici bir araştırmadır. Genel tarama modeline başvurulmuştur. Bu yol üzerinden, yazılı ve işitsel kaynaklar incelenmiş, elde edilen veriler sistematik bir biçimde sunulmuştur. Nota üzerinde incelemeler ve analizler yapılmıştır. Çalışma süresince yapılan bilimsel araştırma esnasında gözlem, tarama ve elde edilen veriler işlenerek sonuca varılmaya çalışılmıştır. Tetkikler esnasında biyografi, makale, kitap, orjinal nota örnekleri, modern edisyonlar ve işitsel kayıtlara başvurulmuştur.

SINIRLAMALAR

Bu çalışma içerisinde bazı sınırlamalara gidilmiştir. Çalışmanın içerisinde Joaquin Rodrigo ve Gaspar Sanz'ın kısa özgeçmişlerine yer verilmiştir. Bu bilgiler iletilirken bir takım sınırlamalar uygulanmıştır. Özgeçmişler içerisinde çalışmanın konusunu oluşturan Fantasia Para un Gentilhombre ile bağlantılı kısımlara ve iki bestecilerinin önemli eserlerine odaklanılmıştır.

Eser, yaygın olarak piyano-klasik gitar düzenlemesi aracılığı ile yorumlanmaktadır. Bu nedenden dolayı çalışma içerisinde kullanılan nota örneklerinde Piyano-klasik gitar partiyonu tercih edilmiştir. Açıklamalar, önermeler, örneklemeler ve tespitler bu düzenleme üzerinden sergilenmiştir.

VARSAYIMLAR

Uygulama örnekleri esnasında vurgulanan sağ el ve sol el bilgileri, tellerin tınlatıldığı elin sağ el parmakları aracılığı ile tellere basılan elin ise sol el parmakları aracılığı ile üretilmesi temel alınarak belirtilmiştir.

BULGULAR

Bu çalışmanın ilk bölümü Fantasia Para un Gentilhombre isimli klasik gitar konçertosunun bestecisi olan Joaquin Rodrigo'nun kısa özgeçmişini içermektedir. İkinci bölüm içerisinde konçertoya esin kaynağı olan altı Barok gitar parçasının bestecisi Gaspar Sanz'ın yaşam öyküsü ve müzikle olan ilişkisi hakkında bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca altı parçanın (Villanos, Fuga 1a por primer tono al ayre Española, Española, La Cavalleria de Napoles con dos Clarines, Danza de las Hachas, Canarios) yer aldığı "Instruccion de MusicaSobra la GuitarraEspañola" isimli kitap incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise Fantasia Para un Gentilhombre (Bir Centilmen için Fantezi) isimli gitar konçertosu, gitar-piyano düzenlemesi üzerinden müzikal olarak tetkik edilmiştir. Sonuçlar ve tespitler doğrultusunda konçerto ile Sanz'ın bestelemiş olduğu altı parçanın karşılaştırılması yolu ile elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

1. JOAQUIN RODRIGO (1902-1999)

1.1. Özgeçmişi

Joaquin Rodrigo İspanya'nın önemli bestecileri arasında yer almaktadır. Son derece üretken bir besteci olan Rodrigo 150'ye yakın eser üretmiştir. Besteci, piyanist ve müzikolog olan Rodrigo 22 Kasım 1902'de Sagunto'da dünyaya gelmiştir. Erken yaşta görme yetisini kaybetmiştir. Bir yıl sonra Valensiya'da bulunan Colegio de Ciego isimli körler okuluna kaydolmuş ve temel batı müziği eğitimine başlamıştır. 1920'de bestelemiş olduğu Dos Esbozos(İki Taslak) ilk eseridir. Erken dönem besteleri arasında ilk senfonik çalışması olan Juglares(Jonglörler) önemli bir yer tutmaktadır (Donis, 2005: 43).

1939 senesinde Madrid'e yerleşmiş ve burada bulunan Madrid Üniversitesinde müzik tarihi dersleri vermeye başlamıştır. Aynı yıl Regino Sanz de la Maza (1896-1981) ile tanışmış kendisi için yazmaya başladığı ilk gitar eseri üzerinde çalışmalara başlamıştır. Bu eser Concerto de Aranjuez'dir. 9 Kasım 1940 yılında Aranjuez konçertosunun ilk seslendirilişi gitarist Regino Sáinz de la Maza ile Cesar Mendoza Lasalle yönetimindeki Barselona Filarmoni Orkestrası tarafından gerçekleştirilmiştir. Eser büyük beğeni toplamış ve Rodrigo'nun geniş kitleler tarafından tanınmasını sağlamıştır. 1942 senesinde piyano ve orkestra için yazmış olduğu

Concerto Heroico'yu bestelemiştir. Aynı sene içerisinde Pueblo Marca ve Madrid gazetelerinde müzik yazıları yazmaya başlamıştır.

1954'de klasik gitar tarihinin en önemli isimlerinden biri olan Andres Segovia'nın (1893-1987) isteği üzerine Fantasia Para un Gentilhombre'yi (Bir Centilmen için Fantezi) bestelemiştir (Donis, 2005: 74). 1963-1964 yılları süresince tekrar eğitimci olarak görev yapmış ve Rio Piedras Üniversitesi'nde Müzik tarihi derleri vermiştir. Bu dönem içerisinde Concerto Madrigal'i bestelemiştir. İki gitar için bestelenmiş bir konçertodur.

J. Rodrigo, I. Stravinsky ve M. Ravel gibi bestecilerden etkilenmiştir. İspanyol halk dansları ve halk müziklerini tematik olarak eserlerinde sıklıkla kullanması bestecilik yaklaşımının en temel özelliklerindedir. Bu çalışmalarını sadece bestecilik kapsamında sürdürmemiş ek olarak birçok yayın üretmiş, konferanslar vermiştir. (Altınörs, 2016: 3).

Rodrigo yaşamı boyunca oldukça üretken bir besteci olmuştur. 11 konçerto, farklı enstrümanlar için altmışın üzerinde solo ve oda müziği eserleri üretmiştir. Tiyatro ve film müzikleri de yaratıcılık portresi içerisinde yer almaktadır. Ayrıca yapıtları Gaspar Cassadó, Andrés Segovia, Nicanor Zabaleta, David Russel, Manuel Barrueco, James Galway, Julian Lloyd Webber ve Romero gitar dördlüsü gibi birçok solist ve oda müziği gurubu tarafından sıklıkla seslendirilmiş, kayıt edilmiştir. Rodrigo 6 Temmuz 1999'da Madrid'de hayatını kaybetmiştir.

2. GASPAN SANZ (1640-1710)

2.1. Özgeçmişi

Francisco Bartelome Sanz Y Celma (1640-1710), İspanya'da dünyaya gelmiştir. Erken yaşlarında Gaspar adını almış ve yaşamı süresince bu isimle anılmıştır. Salamanca Üniversitesi'nde felsefe eğitiminin ardından koro şefi Orazio Benevoli ve Napoli'de kraliyet orgcusu olarak görev yapan Cristofer Caresana'dan müzik dersleri almaya başlamıştır. Lelio Colista aracılığı ile Barok gitar çalışmalarında bulunmuştur (Önder, 2012: 32).

Sanz, yaşamı süresince teoloji ile ilgilenmiş, yazdığı edebi metinler ve şiirler ile bu özelliğini çalışmalarına yansıtmıştır. Kısa süre içerisinde müziğe yoğunlaşarak özellikle Barok gitar repertuarı üzerine eserler üretmeye başlamıştır. Bu çalışmaları sadece bestecilik ile sınırlı kalmamış eğitimci olarak da birçok gitar öğrencisi yetiştirmiştir.

Eğitimci olarak çalışmaları doğrultusunda tamamladığı ilk gitar metodu "Instruccion de Musica Sobre la Guitarra Espanola" sadece Barok gitar repertuarının değil, yapılmış düzenlemeler sonucunda modern klasik gitar repertuarını da önemli ve sık seslendirilen eserleri arasında yer almaktadır. Sonraki üç yıl süresince "Libro Segundo de Cifras Sobre la Guitarra Espanola", "Libro Tercero e Musica de Cifras Sobre la Guitarra Espanola" isimli iki gitar metodu daha yazmıştır. Bu üç çalışmanın tamamı 1674 yılında tek bir metod olarak "Instruccion de Musica Sobre la Guitarra Espanola" adı altında basılmıştır (Aydın, 2011: 11).

Şekil 1.¹

Metod içerisinde birçok görsel materyal bulunmaktadır. Bu çizimler Sanz'ın kendisi tarafından üretilmiştir. 90 eserin yer aldığı bu önemli çalışma günümüz klasik gitar ve Barok gitar repertuarlarında sıklıkla başvurulan ve seslendirilen önemli bir kaynak niteliğindedir. Besteci 1710 yılında Madrid'de hayatını kaybetmiştir.

3. FANTASIA PARA UN GENTILHOMBRE (BİR CENTILMEN İÇİN FANTEZİ)

3.1. Fantasia Para un Gentilhombre'nin Bütün Olarak Değerlendirmesi

Eserin Türkçe karşılığı "Bir Centilmen için Fantezi"dir. Gaspar Sanz'ın 1674 yılında Barok gitar için yazmış olduğu 3 metodun tek kitap halinde basılması sonucu oluşturulmuş "Instrucción de Musica Sobre la Guitarra Española" isimli kitap içerisinde yer alan altı küçük parçanın temalarında oluşan bir konçertodur. Bestecinin, orkestra ve klasik gitar arasındaki uyuma yaklaşımı karşılıklı soru-cevap iletişimi şeklinde özetlemek doğru olacaktır. Rodrigo'nun, Sanz'ın metodundan esinlendiği altı parçanın isimleri sırasıyla Villanos, Fuga la por primer tono al ayre Española, Españolaleta, La Cavalleria de con dos Clarines, Las Hachas ve Canarios'dur. Konçerto dört bölümden oluşmaktadır. Bölümlerin başlıkları sırasıyla Villano y Ricercare, Españolaleta y fanfare de la Caballería de Nápoles, Danza de LasHachas ve Canario'dur. Eser 1954 yılında AndreasSegovia'ya (1893-1987) ithafen bestelenmiştir. Eserin ilk seslendirilişi San Francisco'da 1958 yılında gerçekleşmiştir. Konserde solist Andreas Segovia'ya Enrique Jorda (1911-1996) yönetimindeki San Francisco Symphony of AirOrchestrası eşlik etmiştir (Aydın, 2011: 16).

3.1.1. Birinci Bölüm: Villano y Ricercar

3.1.1.1. Villano (Adagietto)

Villano bir halk dansıdır. İlerleyen yıllar içerisinde daha geniş sosyal guruplar içerisinde görülmeye başlanmış ve bir aristokrat dansı olarak da müzik tarihindeki yerini almıştır. 4/4 lük tartımda bestelenmiştir. Biçimsel olarak iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm olan Zapateado, el çırpma ve ayak vurma hareketlerini içeren sakin nitelikte bir danstır. İkinci bölüm ise Despermada'dır. Bu bölüm ani zıplamalar ve eğilme hareketlerini içeren daha enerjik bir karaktere sahiptir. Dolayısı ile iki bölüm arasında karakter olarak karşıtlık mevcuttur. Gaspar

¹SANZ, G. (1973) Instrucción De Musica Sobre La Guitarra Espanola Instrucción De Musica Sobre La Guitarra Espanola Facsimile Geneva, Reprint. Editions

Sanz'ın tablature halinde yazılmış Villano'su Re Majör tonundadır. Rodrigo La Majör tonunu tercih etmiştir. Rodrigo, Gaspar Sanz'ın Villanos'unda yer alan müzikal fikirlere sadık kalmıştır. Bölümün başında tercih ettiği metronom sayısı ise iki vuruşluk notaya 56 olarak gösterilmiştir. Tempo ise Adagietto'dur (Küçümen, 2009: 17-19).

Villano'nun girişinde piyano ana temayı (A) duyurmaktadır. Tema iki küçük motiften oluşmaktadır. Yalın, sade karaktere sahip bir melodidir. Gitar bu ölçüler içerisinde akorlar aracılığı ile piyanonun seslendirmiş olduğu temaya eşlik etmektedir. Akorlar kırılarak, yukarıdan aşağıya doğru sağ el başparmağı (p) ile seslendirildiği için özellikle en alt telin temiz ve net duyurulmasına dikkat edilmelidir. Bu teknik ritmik özelliğe de sahip olduğu için piyano ile birliktelik hassas bir yapıdadır. Giriş ölçülerinde yer alan bu akorlar seslendirilirken piyanonun duyurmakta olduğu melodi dikkatli takip edilmelidir. Yalın ve açık bir ifadenin hâkim olduğu giriş bölümü içerisinde yer alan hassas birliktelik, şekil 2 içerisinde gözlemlenmektedir.

Şekil 2.²

Sonraki dört ölçü temanın ilk varyasyonudur (A1). Gitar ve piyano arasında yer alan görev dağılımı değişmiş, giriş melodisi, yani bölümün teması klasik gitar tarafından seslendirilmeye başlanmıştır. A1'in son iki ölçüsünde ise altılı aralıklardan oluşan ve çift ses ağırlıklı inici bir melodik yapı mevcuttur. Bu ölçülerde ise resonans dengesini muhafaza etmek önemlidir. Bas sesleri baş parmak, tiz sesleri ise işaret ve orta parmak ile çalmak teknik olarak bu pasajı daha kolay hale getirecektir. Ayrıca bu yol ile partiler arasında renk farklılığı üzerinden daha açık bir müzikal ifade elde edilmiş olacaktır. İzleyen dört ölçü geçiş özelliğine sahiptir. Gitar, akorlar ve çıkıcı melodi yapısı ile enerjik ifadesini sürdürmeye devam etmektedir. Geçişin ardından piyano tarafından birbirini izleyen iki varyasyon (A2 ve A3) duyurulmaktadır. Her varyasyon da dörder ölçüden oluşmaktadır. Gitar ise yüksek ses aralığı üzerinde yer alan tek sesli motifler eşliğinde melodiyi desteklemektedir. Bu pasajlar esnasında özellikle melodinin bir başka tele geçişi sırasında, sağ elde aynı parmak ile tekrar yapmak teknik olarak sorun yaratacaktır. Bundan kaçınmak, daha akıcı bir ifadeyi, saf ve homojen bir tonu meydana getirmenin ilk adımı olacaktır. Ayrıca A3'ün son ölçülerinde yer alan on altılık nota guruplarının seslendirilmesi esnasında edisyonda yer alan Legatolar'ı (bağ) tercih etmek teknik olarak sol elin daha

²Fantasia Para un Gentilhomre Piyano-Klasik Gitar nota örnekleri: "Fantasiz Para un Gentilhombre" London, WIV2BN, B.Schott's Music Corporation, New York.

rahatlamasını sağlayacak ve hâkimiyeti güçlendirecektir. Bu kısım şekil 3 içerisinde gösterilmiştir.

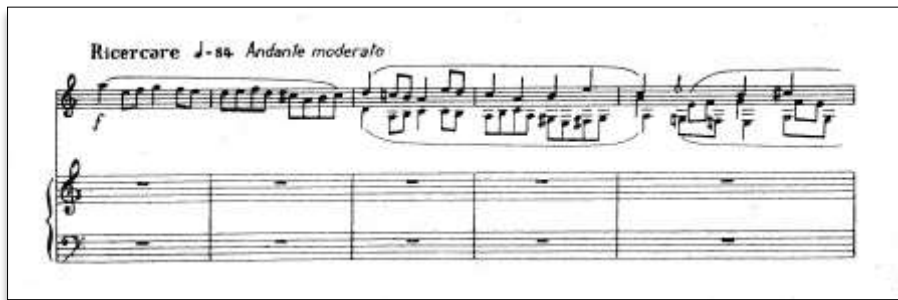
Şekil 3.

A4 ise dördüncü varyasyondur. Gitar sekiz ölçü boyunca dört ve beş sesli akorlar ile piyano partisine eşlik ederek önceki bölümde yer alan melodiyi destekleyici görevini devam ettirmektedir. Bu akorların seslendirilişi esnasında piyano ile tam bir birliktelik sağlanmalıdır. Bu birliktelik içerisinde akorlar eşliğinde ritmik açıdan kusursuz bir şekilde takip amaçlanmalıdır. Bu amaç doğrultusunda ritmik bir odaklanma şüphesiz doğru bir yaklaşım olacaktır. Dörtlük vuruşları izleme yolu bu birlikteliğin ulaşılması için temel bir gereksinimdir. Sonraki sekiz ölçü tonal kaymaların gerçekleştiği ölçülerdir. İlk dört ölçü içerisinde her motifin başında bulunan akorlara aksan verilmesi, dans karakterinin ortaya çıkarılmasına yardımcı olacaktır. Sol elde ise edisyonda yer alan legatolar (bağlar) özellikle teknik ve müzikal açıdan daha akıcı bir ifade yarattığı için mutlaka uygulanmalıdır. Son dört ölçü, tonal kayma hareketlerinin ritmik varyasyonlar halinde sunulması sonucu oluşan motiflerdir. Dolayısıyla, iki elin uyumuna özellikle dikkat edilmeli ve ilk dört ölçüde olduğu gibi edisyonda yer alan bağlar tercih edilmelidir. Sonraki iki ölçü A temasının beşinci varyasyonudur (A5). Tema tekrar olarak piyano tarafından anımsatılmaktadır. Daha sonra sadece klasik gitar tarafından seslendirilen sekiz ölçülük bir modülasyon bölümü duyurulmaktadır. Bu bölüm aynı zamanda köprü görevi görmektedir. Villano'nun ana tonu olan La Majör'den Mi Majör'e geçiş gerçekleşmektedir. Köprü polifonik bir yapıdadır. Akorlar ile desteklenmektedir. Sonrasında gelen altı ölçülük sequenza bölümü ile Mi Majörden La Majöre geri dönüş gerçekleştirilir. Bu altı ölçü boyunca gitar partisi teknik olarak yüksek seviyede bir melodik yapı sunmaktadır. Motifler inici nota guruplarından oluşmaktadır. Villano'nun final kısımları olan bu motifler, A1 temasının tekrar duyurulması yolu ile başlamaktadır. Codetta ise son dört ölçüyü içerir. Final bölümleri içerisinde gitar, akorlar aracılığı ile piyano partisinin anımsattığı ana temaya(A1) tekrar eşlik etmekte ve bölüm sona ermektedir.

3.1.1.2. Ricercare (Andante Moderato)

Ricercare, 16. yüzyılda ortaya çıkmış ve 17. yüzyılda gelişerek önem kazanmış bir müzik formudur. Çoğunlukla, bu zaman dilimi içerisinde yer alan çok sesli enstrümanlar için tercih edildiği tespit edilmiştir. Barok dönemin en yaygın ve karakteristik formlarından biri olan Füg³'ün temelini oluşturan bir formdur. Ricercare kelime anlamı olarak "aramak" anlamına gelmektedir. Genel özellikleri arasında, yaratılan temanın polifonik yürüyüşler, yan temalar ve karşı temalar ile desteklenmesi yer almaktadır. Rodrigo, konçertonun ilk bölümünün ikinci parçası olan Ricercare'ı bestelerken Sanz'ın "Fuga 1a Primer Tono al Ayre Espanol" adlı küçük parçasından esinlenmiştir. Eser, Sanz tarafından Füg olarak adlandırılmıştır fakat Rodrigo eseri teknik ve formal açıdan Ricercare'a daha yakın görmüş, bu ismi uygun bulmuştur. Her iki eserin de tartımı 4/4'lüktür. Rodrigo tonalite değişikliğine gerek duymamış ve Re Minör tonalitesine sadık kalmıştır. Tempoyu ise Andante Moderato olarak belirtmiştir. Bu terim orta hızda bir tempodur. Rodrigo metronom sayısını edisyonun üzerinde dörtlük notaya 84 olarak belirtmiştir (Aydın, 2011: 20).

Ricercar'ın ilk iki ölçüsü içerisinde Re minör tonunda olan A teması duyurulmaktadır. A teması birer ölçüye ayrılmış iki motiften meydana gelmektedir. Motifler yorumlanırken kuvvetli aksanlardan kaçınılmalıdır. Bu teknik bir aksamadan kaynaklanan bir durumdur. Bu sorunun duyuma etki etmemesine odaklanmak yerinde bir yaklaşım olacaktır. Üç ve dördüncü ölçülerde karşı tema yani B sunulmaktadır. Ton La minöre geçirilmiştir. Bu iki ölçü esnasında sağ ve sol el uyumuna dikkat edilerek iki sesli yapının dengelenmesi ayrı bir önem taşımaktadır. Beş ve altıncı ölçülerde ise A teması bir oktav tizden sunulmaktadır. Bas ses yoluyla üçüncü ses polifoniye dâhil oluşturur. Tonalite, beşinci ölçüde yer alan Sol ve Fa seslerinin naturel olması, ayrıca altıncı ölçüde orta ses içerisinde Do diyez ve Si naturel seslerinin yer alması ile tekrar Re minöre ulaşmaktadır. Yedi ve sekizinci ölçüler içerisinde karşı temanın polifonik olarak zenginleştirilmiş hali yer almaktadır (B1). Tonalite bir önceki ölçüde Sol diyez melodi içerisinde yer alması sonucu tekrar La minöre dönüşmektedir. Dokuz ve onuncu ölçüler ise ilk iki ölçü içerisinde yer alan temanın (A) gelişmiş halleridir (A1). Şekil 4 içerisinde eserin polifonik olarak gelişimi gözlemlenmektedir.

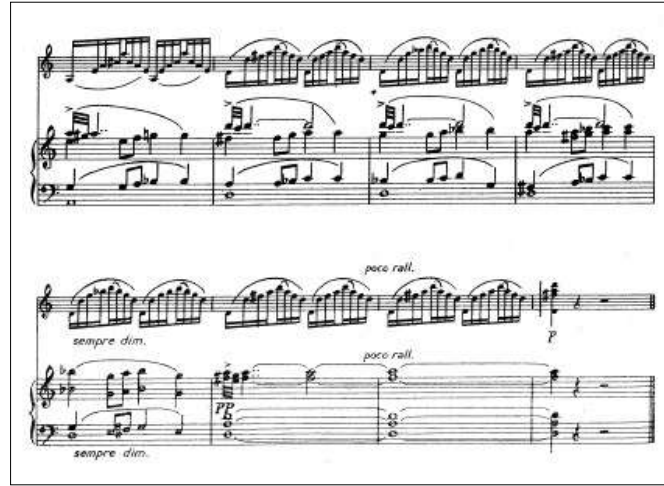
Şekil 4.

Dokuzuncu ölçüyle müziğe dâhil olan piyano partisi temayı olduğu gibi sunarken, gitar partisi temayı akorlar ve onuncu ölçüde yer alan bas yürüyüşleriyle destekleyerek, geliştirmektedir. On bir ve on dördüncü ölçüler boyunca karşı tema (B) ve ana tema (A) tekrar duyulmaktadır. Bu

³Kontrpuan halinde işlenmiş iki yada ikiden fazla konuya dayalı bir kompozisyon tekniğidir.

ölçüler esnasında gitar, orkestra partisine akorlar aracılığıyla eşlik etmektedir. On beş ve on altıncı ölçüler ara bölümün başlangıç ölçüleridir. Gitar partisinde yer alan Re diyez ve Fa diyez destekli akorlar üzerinden armonik bir değişiklik duyurulur. Mi minöre doğru yönelim gerçekleşmektedir. Armonik yönelme sonlanmış ve Mi minöre geçilmiştir. Gitar partisinin ara bölümün devamı olan bu ölçüler içerisinde hareketli yapısını sonlandırdığı gözlemlenmektedir. Fakat aynı durum piyano partis için geçerli değildir. Son iki ölçü içerisinde yer alan armonik yürüyüş I-V-I olarak gözlemlenmektedir. Yirmi ve yirmi birinci ölçüler aynı zamanda gelişme bölümünün girişi olan ölçülerdir. Yirmi ikinci ve yirmi yedinci ölçüler armonik yönelmelerin yer aldığı motiflerden oluşmaktadır. Tonal hareketler sırasıyla La minör, Sol Majör, La Majör, Si bemol Majör, sol minör şeklinde tespit edilmiştir. Çift seslerden oluşan bu bölüm içerisinde sağ elde istemsiz aksanlardan kaçınılmalıdır. Bu bölüm esnasında piyano eşlik konumundadır. Bu ölçüler seslendirilirken, edisyonda belirtilmiş olan Crescendo⁴, yönelmelerin müzikal olarak daha etkili bir şekilde sunulmasına yardımcı olmaktadır.

Şekil 5.

Son olarak duyurulan Coda kısmı on ölçüden oluşmaktadır. Coda boyunca gitar seslendirmiş olduğu akorları Şekil 5 içerisinde görüldüğü üzere arpej şeklinde sergilemektedir. Birinci bölüm, klasik gitar partis içerisinde Re majör akorunun kırılarak seslendirilmesi yolu ile son bulmaktadır.

3.2. İkinci Bölüm: Española y Fanfare de la Caballeria de Nápoles

3.2.1. Española

Espanoleta, 16.yüzyıla ait üç vuruşlu ağır bir danstır. Bir aristokrat dansıdır. Gaspar Sanz'ın bestelediği Española Re minör tonundadır. Eserin sonunda tonalitenin Fa Majör olarak son bulduğu gözlemlenmiştir. Rodrigo eserin tonunu La minör olarak tercih etmiştir. Çeşitli modülasyonlar ve müzikal hareketlerin ardından kendi bestelediği Española aynı tonalitede son bulmaktadır. Bu bağlamda Sanz'ın Española'sından farklılık gözlemlenmektedir. Rodrigo, her ne kadar Española'nın orijinal tartımı olan üç dördlük tartımı

⁴Tınıyı güçlendirerek, ses gürlüğünü periyodik olarak gittikçe çoğaltarak, anlamında kullanılan gelen müzik terimidir.

altı sekizlik olarak değiştirirse de ritimde üç vuruşluk dans kuralına sadık kalmıştır. Eserin çıkış noktasına kıyasla daha ritmik ve melodik bağlamda çeşitlemelerden oluştuğu, zengin bir ifadeyi barındırdığı gözlemlenmektedir. Rodrigo tempoyu Adagio olarak belirlemiştir. Metronom hızı ise sekizlik notaya 108 olarak gösterilmektedir (Aydın, 2011: 24).

Espanoleta piyano partisi içerisinde yer alan üç ölçümlük giriş ile başlamaktadır. Ardından, klasik gitar tek sesli olarak temayı (A) seslendirmektedir. Beş ölçü boyunca devam eden tema iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısım iki, ikinci kısım ise üç ölçüden meydana gelmektedir. Girişin ardından piyano tekrar eşlik görevine geçer ve melodiyi destekleyen ritmik bir yapı sergiler. Temanın piyano tarafından seslendirilmesinin ardından, sekiz ve on ikinci ölçüler boyunca temanın birinci varyasyonu (A1) duyurulmaktadır. Bu varyasyon süresince gitar partisi eşlik konumundadır. Bu kısım içerisinde esnasında tel değişiklikleri veya boş tellerin kullanımına dikkat edilmelidir. İstemsiz renk farklılıklarından kaçınılmalıdır.

İzleyen ölçüler temanın bir oktav tizden duyurulduğu bölümlerdir. Bu ölçüler esnasında gitar partisi, temayı oluşturan melodiyi akorlar eşliğinde desteklemektedir. On yedinci ölçüden itibaren temanın birinci varyasyonu (A1) tekrar duyurulur. Önceki ölçülerle benzer olarak bu bölüm içerisinde de melodi bir oktav tizleşmektedir. Ek olarak gitar partisi içerisinde güçsüz zamanda tek sesli bas sesler melodiyi ritmik olarak zenginleştirmektedirler. Piyano partisi eşlik görevindedir. Yirmi birinci ölçüden itibaren gitar partisi içerisinde farklı tonlara yönelmelerin görüldüğü arpejler gözlemlenmektedir. Bu motiflerin her biri ayrı birer dereceyi duyurmaktadır. Gitar partisindeki bu hareketlilik piyano partisinde de gözlemlenmektedir. Gitar partisi eşlik konumundadır. Temanın seslendirilişi ve gitar partisi içerisinde yer alan arpejlerden oluşan motiflere geçiş kısmı Şekil 6 içerisinde yer almaktadır.

Şekil 6.

Yirmi sekizinci ölçüden itibaren armonik ve ritmik olarak genişletilmiş son derece büyük bir röpriz⁵ duyurulmaktadır. Röpriz kırk dört ölçüdür. Yönelmelerden oluşan motifleri, temanın çeşitlemelerle sunulmasını ve bu esnada hem gitar partisinde hem de piyano partisinde köprü görevindeki cümleleri içermektedir. Genişletilmiş röpriz armonik olarak sırasıyla, yedi ölçü La minör, sekiz ölçü Mi Minör, ve tekrar La Minöre (ana tona) dönüş şeklinde gerçekleşir. Bu Röpriz şekil 7 içerisinde gözlemlenmektedir.

⁵Tekrar anlamına gelen müzikal terim.

Şekil 7.

Espanoletta Coda⁶ ile son bulmaktadır. Yetmiş ikinci ve yetmiş yedinci ölçüler içerisinde yer alan Coda, gitar ve piyanonun karşılıklı soru-cevapları ile son bulmaktadır. Armonik dereceler Espanoletta'nın genel yapısına hâkim olan IV-V-I' dir (Önder, 2012: 57-65).

3.2.2. Fanfare de la Caballeria de Nápoles

Fanfare, bakır üflemeli enstrümanlardan oluşan küçük müzik gurupları için yazılmış eserlere verilen isimdir. Özellikle 18. yüzyılda, İngiltere ve Fransa'da kraliyet şenlikleri ve kutlamalar içerisinde sıklıkla rastlanan bir dans haline gelmiştir. Rodrigo, Fanfare de la Caballeria de Nápoles adlı eseri Sanz'ın La Cavalleria de Napoles con dos Clarines adlı eserinden esinlenerek bestelemiştir. Besteci, özellikle ritmik yapıyı değiştirmiş ve bu dokuyu gitar partisi içerisinde duyurmayı tercih etmiştir. Bu yapı bölümün tamamı süresince hiç değişmemektedir. Rodrigo bölümün temposunu Allegretto olarak belirlemiştir. Metronom sayısı ise dört vuruşluğa 63 olarak belirtilmiştir. Sanz'ın La Cavalleria de Napoles con dos Clarines adlı küçük parçasının tartımı üç dördlüktür. Rodrigo, bileşik vuruş özelliğini koruyarak eseri altı sekizlik olarak belirlemiştir. Form açısından Rondo⁷ andıran Fanfare de la Caballeria de Nápoles, gelişme bölümünde küçük temalarla genişletilmiştir. Eserin büyük bir kısmı gitar piyano partisinin karşılıklı diyaloglarından oluşmaktadır.

⁶Kuyruk anlamına gelen, eserin bitiş kısmında yer alan İtalyanca müzik terimi.

⁷Tekrarlar üzerine kurulmuş olan bir müzik formu. Rondo da ana tema en az üç kez duyurulur. Bu tekrarların arasına Rondo'nun temasıyla gereğince karşıtlık yaratabilen ara kesitler yerleştirilmektedir. Temel müzik cümlesinin birden çok yinelendiği dans biçimidir. 18. yüzyılda Fransız süitlerine katıldığı; 19. yüzyılda sonatın son bölümünü oluşturmaktadır.

Şekil 8.

Fanfare gitarın iki ölçülük girişi ile başlamaktadır Giriş içerisinde klasik gitar partisi bütün bölüme yansıyacak olan Fanfare ritmini duyurmaktadır. Gitarın seslendirmiş olduğu girişinin ardından piyano ilk temayı (A) seslendirmektedir. Bu esnada gitar eşlik görevine devam etmektedir. Temanın ardından gitar ritmik bir ara motif ile piyanoya cevap vermektedir. Bu yapılanma on dört ölçü boyunca devam eder. On beşinci ölçüden itibaren piyano partisi içerisinde, solo olarak ikinci tema (B) duyurulur. Gitar partisi B teması seslendirildikten hemen sonra önceki bölümlerde seslendirmiş olduğu motif ile piyano ile etkileşime geçmektedir. B temasının ardından gitar tarafından A temasının genişletilmiş hali seslendirilmektedir. Bu gelişim ikili aralıkların bulunduğu dört ve beş sesli akorları içermektedir. Gitar partisi ritmik karakterini bu ölçüler içerisinde de devam ettirmektedir. A1'in hemen ardından dokuz ölçü boyunca sırasıyla B ve A temaları tekrar seslendirilir. Gitar ve piyano partisi arasında yer alan bu etkileşimin ardından tonal bir farklılık gözlemlenmektedir. Tonalite Si Minör olarak değişmiştir. Gitar partisi bu kısa süreli tonal kaymaya üç ayrı oktavda yer alan Si notalarını bir ölçü içerisinde inici ve çıkıcı olarak seslendirerek destek vermektedir. Bu ölçüler aynı zamanda tekrar gelecek olan Coda görevi gören A temasını hazırlayan köprü görevindedirler. Gitar partisi içerisinde yer alan bu ritmik hareket şekil 9'da gözlemlenmektedir.

Şekil 9.

Bu diyalogların ardından Espanoleta tekrar duyurulmaktadır. Fakat bu kez çeşitli varyasyonlar ve tonal yönelmeleri içinde barındırmaktadır. Ton farklılığı da gözlemlenmektedir. Espanoleta

Re minör tonalitesi içinde sergilenmektedir. Espanoleta, tekrar La minöre dönüp Coda ile son bulur.

3.3. Üçüncü Bölüm: Dansa de LasHacas (AllegraConBrio)

Bir aristokrat dansı olan Las Hachas, kraliyet bünyesinde gerçekleştirilen kutlamalarda, şenliklerde ve balolarda icra edilmiştir. Dans esnasında elden ele dolaşan meşale bu dansın önemli özelliğidir. Las Hachas İspanyolca bir kelimedir ve meşale anlamına gelmektedir. Rodrigo, bu bölüm içerisinde her hangi bir ton değişikliğine gitmemiş ve eserin orijinal tonuna sadık kalarak Dansa de Las Hacası'ı Re minör tonunda yazmıştır. Rodrigo esere yapısal olarak da bağlı kalmış ve Sanz'ın iki cümleden oluşan temasını olduğu gibi kullanmıştır. Ek olarak Rodrigo'nun Dansa de Las Hacas'ında üçüncü bir cümle de yer almaktadır. Eser form olarak Rondo'ya yakındır. Edisyonda belirtilen tempo Allegro Con Brio'dur (Aydn, 2011: 31).

Dansa de Las Hachas, on altı ölçü boyunca ana temanın (A) sunulması ile başlamaktadır. Ana tema her biri dört ölçü olan iki cümleden oluşmaktadır. Gitar ve piyano bu bölüm içerisinde de konçertonun genelinde görünen soru-cevap ilişkisini devam ettirmektedir. Sonraki ölçüler boyunca ikinci tema (B) duyurulur. Gitarın sekiz ölçülük solo sunuşunun ardından piyano öne çıkarak, sekiz ölçülük B temasını tekrar duyurur. Bölümün giriş ölçüleri içerisinde yer alan A teması Şekil 10'da gözlemlenmektedir.

Şekil 10.

A-B-A sırasıyla bu iki temanın tekrar duyurulduğu gözlemlenmiştir. Bu biçimsel yapının ardından tonal değişiklik gerçekleşmektedir ve ton La minöre kaydırmıştır. Bu bölüm C temasıdır. Gitar partisinin icrası sırasında edisyonda yer alan Legatolar (bağlar) teknik ve müzikal açıdan akıcı bir ifade sağlamaktadır. Bu legatolar dansın karakterini vurgulayan aksan görevi de görmektedirler. Temanın klasik gitar tarafından duyurulması süresince piyano partisi önceden olduğu gibi hiçbir eşlikte bulunmamaktadır. C teması şekil 11 içerisinde görülmektedir.

Şekil 11.

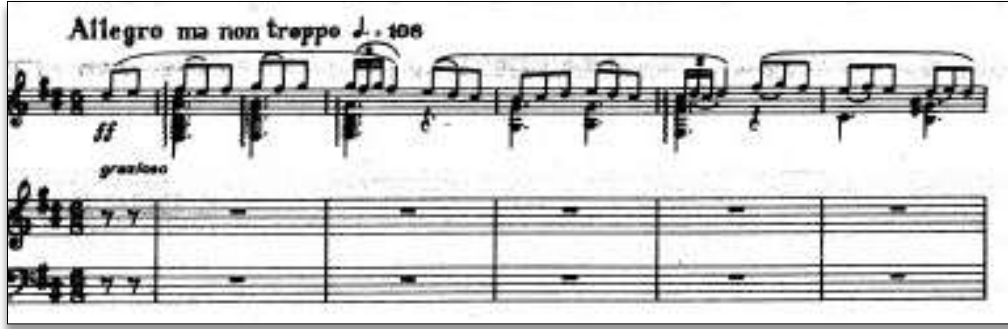
A'nın tekrar sunulmasının ardından dört ölçü boyunca köprü özelliği taşıyan bir bölüm yer almaktadır. İki kere tekrarlanan köprü, aynı zamanda A temasını oluşturan ilk sekiz ölçünün

benzeridir. Dansa de Las Hacas A temasının ilk kısmının duyurulmasının ardından Re minör akoru ile son bulmaktadır.

3.4. Dördüncü Bölüm: Canario

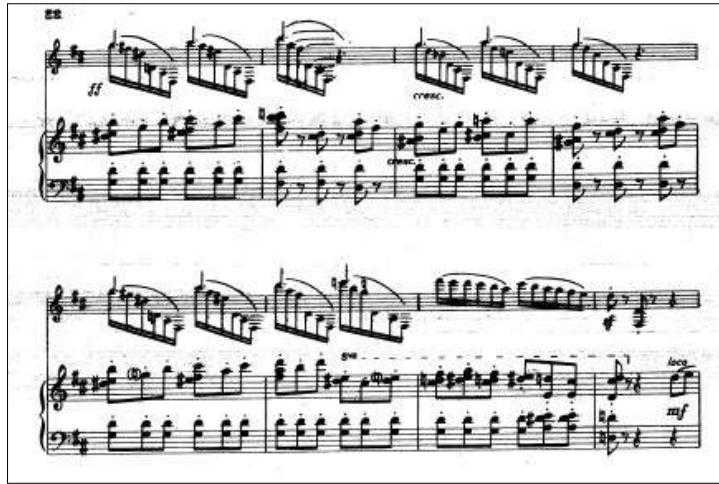
Kanarya adalarına ait bir dans olan Canarios, geleneksel İspanyol müziği içerisinde yer alan De Amalgama ritminin özelliklerini taşımaktadır. Bu ritmin bileşik ritimler içerisinde yer alan farklı aksanlara sahip vuruşlardır. 16. yüzyıla ait bir dans olan Canarios çiftler halinde yapılan bir danstır. Canario ritmik yapısı önde olmasına karşın sakin bir danstır. RodrigoSanz'ın Canarios'unu konçertonun final bölümü olarak kararlaştırmış ve bölüme Canario adını vermiştir. Biçimsel olarak üç bölümlü Lied formunda olan Canario'nun orijinal tonu Re Majör'dür ve tartımı 6/8'liktir. Rodrigo herhangi bir tartım ve ton değişikliğini tercih etmemiş, orijinal Canarios'a bağlı kalmıştır. Ayrıca tempoyu çabuk ama aceleci olmayan anlamına gelen Allegro ma non Troppo olarak belirtmiştir. Metronom hızı noktalı dörtlüğe 108'dir. (Önder, 2009: 81)

Canario'nun ilk 21 ölçüsü ilk temanın (A) duyurulması ile başlamaktadır. Konçertonun bütününe hakim olan soru-cevap ilişkisi bu bölüm içerisinde de sıklıkla sergilenmektedir. Tema klasik gitar tarafından solo olarak seslendirilmektedir. A teması şekil 12 içerisinde gözlemlenmektedir.

Şekil 12.

Daha sonraki on bir ölçü boyunca çıkıcı nitelikte olan köprü bölümü duyurulmaktadır. B temasını hazırlayan köprü içerisinde gitar melodik yapı bakımından ön sırada, piyano ise eşlik durumundadır. Gitar partisi içerisinde yer alan legatolar ifadeyi teknik ve akıcılık bakımından ön plana çıkardığından dikkate alınmalıdır. B teması ise toplam on sekiz ölçüyü kapsayan iki cümleden oluşmaktadır. Birinci cümle sekiz, ikinci cümle ise on iki ölçüdür. Bu ölçüler boyunca bu kez piyano partisi temayı sunmaktadır. Eser önce gitar ardından piyanonun temayı enerjik bir biçimde seslendirmesi ile başlamıştır. B teması içerisinde melodik yapının aksine ritmik yapı daha öndedir. B temasının arpejler ile dokuz ölçü boyunca sunulmasının ardından (B1) piyano üç ölçülük köprü bölümünü duyurmaktadır. B1 içerisinde melodi tiz seslerden bas seslere doğru disonans (uyumsuz) akorlar aracılığıyla çeşitlendirilir. Köprü bölümünün ardından iki cümleden oluşan A temasının çeşitlemesi duyurulur (A1). Her biri dokuzar ölçüden oluşan bu cümlelerin ilki La Majör, ikincisi ise Re Majör tonundadır. İlk cümle gitar, ikinci cümle ise piyano tarafından seslendirilmektedir. A1'in ardından B teması üzerinden gerçekleştirilen büyük bir gelişme bölümü yer almaktadır. Sırasıyla Re Majör, Sol minör ve Si bemol Majöre geçirilen tonal yönelmelerin ardından gelişme bölümü gitarın solo olarak sergilediği köprü bölümü ile sona ermektedir. B1 teması içerisinde yer alan arpejler Şekil 13'de gösterilmiştir.

Şekil 13.

Ardından, klasik gitarın seslendirmiş olduğu kadans bölümü sergilenmektedir. Bu kısım, Joaquin Rodrigo'nun eserlerinde sıkça rastlanan disonans (uyumsuz) arpejlerin hatırlatılması ile başlamaktadır. Kadans içerisinde sıklıkla eski bölümler içerisinde yer alan motiflere atıflarda bulunulur. Yüksek ses aralıklarına uzanan müzik, tonal kaymanın gerçekleşmesi ile yeni bir motifi başlatmaktadır. Bu kez tonalite Fa Majöre kaydırılır. Önceki ölçülerde tek sesli olarak seslendirilen B, dört ve beş sesli akorlar aracılığıyla tekrar hatırlatılır. Çıkcı nitelikte olan uyumsuz akorların ardından yedi ölçülik gam⁸ ile kadans sonlanmaktadır. Kadans sekiz ölçü boyunca coda'yı hazırlayacak olan köprüye bağlanmaktadır. Kadansın son kısmında yer alan gamın başlaması ile tonalite Re Majöre geri dönmektedir. Kadans Şekil 14 içerisinde gösterilmiştir.

Şekil 14.

⁸Bir müzik parçasının kuruluş şekline göre (majör, minör) belirli bir kalıpta dizilen notalar topluluğudur.

Köprü içerisinde piyano ve gitar karşılıklı motifler ile iletişim halinde, soru cevap olarak tanımlana bilecek atışmaları sunarlar. Bu kısım dâhilinde Gerek piyano gerekse gitar partisi içerisinde disonansakorlara yer verilmektedir. Bu ölçüler dâhilinde gitar partisinde yer alan tiz seslerin net olarak duyurulması önemlidir. Canario'nun tamamına hâkim olan ritmik karakter korunmalı ve istemsiz tempo değişikliklerinden kaçınılmalıdır. Fantasia Para un Gentilhombre (Bir Centilmen için Fantezi), Gitar ve piyanonun birbirini taklit ettikleri Coda ile Re Majör tonunda son bulmaktadır.

SONUÇ

Joaquin Rodrigo şüphesiz İspanyol müziğinin en önemli bestecileri arasındadır. Üretmiş olduğu sayısız eserler aracılığı ile ülkesinin kültürünü ve sanat anlayışını sonraki nesillere aktaran bir bestecidir. Bu bağı oluştururken ülkesinin sahip olduğu her türlü zenginliği kullanmıştır. Onu müzik tarihi içerisinde eşsiz bestecilerden biri yapan özelliklerinden belki en önemlisi müziğe kendine özgü bir ulusalcılık anlayışıyla yaklaşmasıdır. Bu bağlamda bestecilik portresi içerisinde Neoklasizmin etkisi büyüktür. Fantasia Para un Gentilhombre içerisinde de Flamenko ve Barok gitar üzerinden bu atıfların izlerine sıklıklı rastlanmaktadır.

Sahip olduğu bu başarının en büyük yansımalarından biri de klasik gitar repertuarına kazandırdığı eserler aracılığıyla gerçekleşmiştir. Fantasia Para un Gentilhombre (Bir Centilmen İçin Fantezi) günümüz klasik gitar yorumcuları tarafından sıklıkla icra edilen bir eserdir. Bunun nedenlerinden biri de klasik gitar ve orkestranın (piyanonun) başarılı uyumudur. Gaspar Sanz'ın altı gitar parçasından esinlenilerek süit konçerto yapısına sahip bir eser ortaya çıkarılması bu eserin en önemli özelliklerinden biridir. Ek olarak, klasik gitar ile modern orkestra için yazılmış Fantasia Para un Gentilhombre, Rodrigo'nun ulusal sanat anlayışını gelecek kültürlerle yansıtan bir ayna görevi görmektedir.

KAYNAKLAR

- Aktüze, İ. (2003) Müziği Okumak, İstanbul: Pan Yayıncılık
- Altınörs, K. (2016) JoaquinRodrigo'nun gitar eserlerindeki teknik zorluklara metodolojik bir yaklaşım, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Eser Metni, İstanbul: T.C. Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuarı Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anasanat Dalı
- Aydın, Z. F. (2011) Joaquin Rodrigo'nun Fantasia Para un Gentilhombre İsimli Gitar Konçertosu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Eser Metni, İstanbul: T.C. Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuarı Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anasanat Dalı
- Cebeci, İ. (2009) Joaquin Rodrigo “Concierto De Aranjuez” Eserinin Analizi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Eser Metni, İstanbul: T.C. Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuarı Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anasanat Dalı
- Donis, J. A. (2005) The Musicologist Behind The Composer: The Impact of Historica Studies Upon The Creative Life in Joaquin Rodrigo's Guitar Compositions, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Florida: Florida Üniversitesi
- Feridunoğlu, Z. L. (2005) İz Birakan Besteciler, İstanbul: İnkılap Kitabevi
- Koonce, F. (2006) The Barouque Guitar In Spain And The World, ABD: Mel Bay Publications

- Küçümen, F. C. (2009) Joaquín Rodrigo, Fantasia Para Un Gentilhombre ve Kaynağı Olan Gaspar Sanz'ın Altı Gitar Eserinin Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: T.C. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Müziği Anasanat Dalı
- Sanz, G. (1973) Instruccion De Musica Sobre La Guitarra Espanola Instruccion De Musica Sobre La Guitarra Espanola Facsimile Geneva: Reprint. Editions
- Rodrigo, J. Fantasia Para Un Gentilhombre, London: WIV2BN B.Schott's Music Corporation
- İlyasoğlu, E. (1994) Zaman İçinde Müzik, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Tyler, J. (1980) The Early Guitar, London: Oxford University Press
- Önder, T. (2012) Joaquín Rodrigo'nun Fantasia Para un Gentilhombre İsimli Eserinin Müzikal ve Teknik Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Eser Metni, İstanbul: T.C. Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuarı Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anasanat Dalı
- Say, A. (2008) Müzik Nedir, Nasıl Bir Sanattır?, İstanbul: Evrensel Basım Yayınevi
- Selanik, C. (1996) Müzik Sanatının Tarihsel Serüveni, Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Sözer, V. (1996) Müzik-Ansiklopedik Sözlük, İstanbul: Remzi Kitabevi